

dr hab. Daniel Boćkowski, prof. UwB
Wydział Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet w Białymstoku

Recenzja rozprawy doktorskiej ppłk. rez. mgr. inż. Tomasza Kaszuby
pt. *Polska Wojskowa Jednostka Specjalna w Egipcie i Syrii jako
element budowania wizerunku Polski w środowisku
międzynarodowym w latach 1973-1979* (Kielce 2023, s. 398)
przygotowanej pod kierunkiem dr. hab. Arkadiusza Adamczyka oraz
promotora pomocniczego dr. Radosława Kubickiego

Rozprawa doktorska ppłk. rez. mgr. inż. Tomasza Kaszuby pt. *Polska Wojskowa Jednostka Specjalna w Egipcie i Syrii jako element budowania wizerunku Polski w środowisku międzynarodowym w latach 1973-1979* została przygotowana pod kierunkiem dr. hab. Arkadiusza Adamczyka oraz promotora pomocniczego dr. Radosława Kubickiego na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Dysertacja mieści się w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Zgodnie z *Ustawą z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wskazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej, a także umiejętność prowadzenia pracy naukowej.

Zakres chronologiczny i przedmiotowy pracy

Rozprawa poświęcona jest politycznemu i propagandowemu znaczeniu udziału polskich kontyngentów wojskowych w operacjach pokojowych realizowanych pod auspicjami ONZ po zakończeniu wojny Jom Kipur w latach 1973-1979. Zakres chronologiczny pracy wyznacza operacja UNEF II realizowana przez Polską Wojskową Jednostkę Specjalną stacjonującą w Egipcie, a następnie na terenie Wzgórz Golan. Przedmiotem badań, wyznaczonym przez autora, było prześledzenie, na przykładzie PWJS w Egipcie, sposobów

kreowania wizerunku Polski na arenie międzynarodowej w okresie władzy I sekretarza PZPR Edwarda Gierka i budowanej przez jego otoczenie propagandy sukcesu. Aby zrealizować ten cel doktorant postawił pięć uszczegółwiających pytań pomocniczych, które pokryły się zasadniczo z kolejnymi rozdziałami rozprawy. Wszystkie te działania miały na celu potwierdzenie hipotezy, że *uczestnictwo Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej i Polskich Kontyngentów Wojskowych w działaniach poza granicami państwa stanowiło skuteczne narzędzie kształtowania pozytywnego wizerunku Polski na arenie międzynarodowej.*

Metodologia

Przedstawiona mi do oceny praca jest poprawnym, interdyscyplinarnym studium spełniającym wszystkie istotne wymogi stawiane pracom doktorskim z zakresu nauk o polityce i administracji. Autor rozprawy jest dobrze przygotowany do analizy obszarów wynikających z problematyki pracy. Ma niezbędną wiedzę z zakresu wojskowości, polityki, bezpieczeństwa, stosunków międzynarodowych, marketingu politycznego i medioznawstwa oraz specjalistyczną wiedzę z zakresu funkcjonowania polskich kontyngentów wojskowych. Potrafi postawić właściwe pytania badawcze, a posiłkując się serią pytań szczegółowych oraz zebranych materiałów udowodnić poprawność stawianych przez siebie hipotez. Nie mam zastrzeżeń co do zastosowanych metodologii badawczych. Autor przywołał je we wstępie pracy w logiczny sposób uzasadniając ich wykorzystanie na kolejnych etapach rozprawy

Źródła i literatura

Dobór i wykorzystanie literatury przedmiotowej oraz materiałów źródłowych oceniam bardzo wysoko. Autor wykorzystał większość istotnych, znajdujących się w obiegu naukowym artykułów oraz opracowań zwartych poświęconych udziałowi polskich kontyngentów wojskowych w misjach poza granicami kraju, wykorzystał polską i anglojęzyczną literaturę przedmiotu dotyczącą sytuacji politycznej i międzynarodowej na omawianym obszarze MENA, a także zebrał, przeanalizował i umiejętnie opracował rozległy materiał prasowy. Całość uzupełnił materiałami rozproszonymi z szeregu specjalistycznych portali internetowych. Dołączona na końcu pracy kilkudziesięciostronicowa bibliografia robi

ogromne wrażenie, zwłaszcza kiedy uważny czytelnik uświadomi sobie, że zebrano w niej zasadniczo literaturę i prasę przywołaną w 1668 rozbudowanych przypisach.

Konstrukcja pracy

Przedstawiona mi do oceny rozprawa składa się z wstępu, 5 rozdziałów – będących próbą odpowiedzi na pięć postawionych we wstępie pomocniczych pytań badawczych, zakończenia, bardzo obszernej bibliografii a także spisów zamieszczonych w rozprawie map, fotografii, schematów i tabel. Konstrukcja pracy jest głęboko przemyślana, ułatwia prowadzenie narracji oraz przyswajanie kolejnych etapów prowadzonych badań i rozważań. W każdym rozdziale znalazły się wnioski będące odpowiedziami na pytania pomocnicze. Wstęp skonstruowany jest w sposób poprawny, zgodny z metodologią badań. Postawione pytania, pytania pomocnicze, hipoteza oraz wstępne założenia są skonstruowane w sposób jasny i czytelny. Nie mam żadnych zastrzeżeń merytorycznych co do pracy, która od początku do końca jest dopracowana i spójna.

Język pracy

Na wysoką ocenę zasługuje język pracy. Jasna i klarowna narracja, wysoka komunikatywność, dobrze skonstruowane zadania, poprawna budowa przypisów, brak błędów fleksyjnych, lekkość wywodów – wszystko to sprawia, że lektura rozprawy jest czystą przyjemnością. Na tle wielu innych dysertacji stanowi to dodatkowy jej walor.

Uwagi szczegółowe

Wysoko oceniam zarówno pomysł badawczy, jak i jego realizację. Autor w pełni udowodnił postawioną we wstępie hipotezę, jak również w wyczerpujący sposób odpowiedział na główne oraz pomocnicze pytania badawcze. Dobrze przygotowane i opracowane są dwa pierwsze, wprowadzające rozdziały, także pod względem metodologii historii. Autor umiejętnie nakreślił ówczesną politykę Polski na arenie międzynarodowej na tle ogólnej sytuacji geopolitycznej, dobrze osadził w to w realiach zadań, jakie stanęły przez ONZ na Bliskim Wschodzie oraz wykazał doświadczenia w misjach pod auspicjami ONZ, które do 1973 roku realizowała Polska. Nie mam także żadnych zastrzeżeń co do narracji dotyczącej

polityki Polski realizowanej pod kierownictwem pierwszego sekretarza PZPR Edwarda Gierka. Bez wątplenia zadania, w tym propagandowo-polityczne, postawione przed PWJS, korelowały ze środkami, jakie wyegzekwowało państwo polskie w pierwszym okresie funkcjonowania UNEF II aby w możliwie szeroki sposób oddziaływać propagandowo na kraje zachodu.

Także dwa kolejne rozdziały, bezpośrednio dotyczące Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej działającej w ramach misji INEF II, w tym rozdział czwarty, który bezpośrednio odnosi się do tematu niniejszej dysertacji, opracowane zostały w sposób nie budzący moich strzeżeń pod względem metodologicznym oraz rzeczowym. Wnioski płynące z obu tych rozdziałów w pełni odpowiadają na główne pytanie badawcze postawione we wstępie do pracy. Jedyne, co mógłbym w tym miejscu wskazać - jako wymagające nieco głębszej analizy, choć bardziej z powodu mego wykształcenia historycznego, to głębsza, krytyczna analiza wywołanych źródeł, jaki są archiwalia, wspomnienia, a zwłaszcza ówczesne źródła prasowe. Należy pamiętać, że te ostatnie są wzorcowym przykładem instrumentu propagandy socjalistycznej, a przez to informacje i dane w nich zawarte wymagają – moim zdaniem - obudowania ich pewnym aparatem „tłumaczącym” ten język propagandy na realia funkcjonowania PWJS w Egipcie oraz na Wzgórzach Golan.

Dobrym przykładem jest wszelkiego typu współzawodnictwo mające stale podnosić wartość bojową [propagandową] jednostki w oczach zewnętrznego obserwatora. Przełożenie Gierkowej propagandy sukcesu na realia Egiptu bardzo często okupione było zupełnie nieadekwatnym do potrzeb eksploataowaniem sprzętu i ludzi, co widać w przypadku „współzawodnictwa” w naprawie i utrzymywaniu w gotowości ciężarówek oraz innych środków transportu.

Bardzo ważny i ciekawy jest podrozdział 4.1 *Struktury polityczno-partyjne*, w którym omówiona została siła celowanej w żołnierzy misyjnych indoktrynacji socjalistycznej oraz jej ewolucji oraz swoista dekompozycja od la 50. do 80. XX wieku. Zawarte tam cytaty z materiałów źródłowych oraz prasowych pokazują, jak głęboko wszelki „czynnik partyjny” przenikał strukturę kolejnych zmian PWJS oraz jak istotne, z punktu widzenia najwyższych czynników partyjnych, było eksponowanie go poprzez wysłanych na misję, starannie wyselekcjonowanych żołnierzy oraz cywilnego kontyngentu pomocniczego. Z drugiej strony, jak już wcześniej podkreślałem, trzeba wszelkie raporty i dane opisujące ówczesną propagandową rzeczywistość poddawać głębokiej krytyce źródłowej ze względu na ich

charakter oraz fakt, że bardzo często kształtowały one rzeczywistość pożądaną z linią partii i partyjnego nadzoru w kraju, zaś realia w miejscu stacjonowania PWJS na różnych poziomach odbiegały od tejsze.

Dużą wartością dodaną rozprawy jest także rozdział piąty, który omawia aktywność misyjną Polski po roku 1979. Widać z niego jak ważne były doświadczenia PWJS w ramach misji UNEF II, jak dużo zrobiły one dla postrzegania Polski na arenie międzynarodowej jako sprawdzonego członka wspólnoty ONZ. Bardzo ciekawy jest też opis ewaluacji sposobów szkolenia polskich „misjonarzy”, dostosowywania procedur działania kolejnych kontyngentów do zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa oraz stawianych przed siłami rozjemczymi zadań. Niezwykle cenne są także przemyślenia dotyczące stopniowej zmiany paradygmatu działań Polski i odchodzenia od misji pod auspicjami ONZ na rzecz działań w ramach NATO. Cieszę się, że autor w swoich rozważaniach podnosi kwestię realnych strat wizerunkowych na arenie międzynarodowej, jakie poniósł nasz kraj wycofując się z operacji pod auspicjami ONZ, a które - stosunkowo skutecznie – budowane były właśnie w trójce misji UNEF II, będącej tematem niniejszej rozprawy.

Na koniec, w ramach drobnych uwag merytorycznych, pragnę odnieść się do akapitu ze strony 222, a w szczególności do informacji opatrzonej przypisem 1198, gdzie wśród sprzętu dostarczanego na potrzeby propagandy audiowizualnej do polskiej jednostki w Egipcie wymienione zostały magnetowidy. Z opisu można wywnioskować, że chodzi tu o rok 1976 lub kolejny. Wydaje się to mało prawdopodobne, zważywszy na fakt, że seryjna produkcja tego typu sprzętu na potrzeby odbiorcy „domowego” to pierwsza połowa lat 70. XX wieku. Pojedyncze egzemplarze tego typu sprzętu sprowadzanie były w drugiej połowie lat 70. na potrzeby działaczy partyjnych szczebla centralnego przez dyrektora TVP Macieja Szczepańskiego, jednak nie słyszałem o przypadku wysłania ich na potrzeby polskich kontyngentów wojskowych. Jeśli jednak to prawda, jeszcze raz potwierdza to przewagę czynnika propagandowego nad zadaniami stricte wojskowymi.

Konkluzje

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska wskazuje na wysoki poziom naukowy i warsztatowy autora oraz wnosi znaczący wkład w badania roli i znaczenia polskich sił zbrojny w działaniach pokojowych poza granicami kraju realizowanych w ramach misji ONZ. Moim

zdaniem zasługuje na wyróżnienie oraz jak najszybsze opublikowanie, gdyż stanowić będzie doskonałe dopełnienie dotychczas wydanych monografii, uzupełniając je o arcyciekawymi niemal nieznanym aspektem roli propagandy w budowaniu i realizowaniu misji wojskowych w okresie PRL.

Podsumowując, ponieważ przedstawiona mi do oceny praca spełnia wszystkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone w art. 187 *Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U.2023.742 t.j.) wnoszę o jej przyjęcie oraz dopuszczenie ppłk. rez. mgr. inż. Tomasza Kaszuby do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Białystok, 23 listopada 2023 r.

